

Сяргей Кавалёў

БІТВА ЗА ПРУСКІЮ ВАЙНУ:
ДЗВЕ ВЕРСІІ ПАХОДЖАННЯ
ЯНА ВІСЛІЦКАГА

Анатацыя. У 1516 г. у Кракаве пабачыла свет лацінамоўная паэма Яна Вісліцкага *Пруская вайна (Bellum Prutenum)*. Мастацкі помнік Грунвальдскай бітве – паводле аўтарскай задумы, а наса-мрэч – вершаваная гісторыя дынастыі Ягелонаў, *Пруская вайна* яшчэ ў XIX ст. зрабілася прадметам скрупулёзнага аналізу польскіх філолагаў, а ў 1932 г. Ян Смярэка апублікаваў пераклад твора на польскую мову. Імя Яна Вісліцкага – кракаўскага паэта-лацініста XVI ст. – трывала замацавалася ў гісторыі *польскай літаратуры*.

Пачынаючы з 60-х гг. XX ст. да *Прускай вайны* усё большую цікавасць праяўляюць беларускія даследчыкі, разглядаючы паэму як твор шматмоўнай *беларускай літаратуры*. У друку з’яўляюцца артыкулы і манаграфіі М. Прашквіча, Я. Парэцкага, В. Дарашкевіча, А. Лойкі, Ж. Некрашэвіч-Кароткай. У 80-я гады пераклад *Прускай вайны* на беларускую мову здзейсніў Я. Парэцкі, а ў 90-я – Ж. Некрашэвіч-Кароткая.

Дакладных звестак пра месца нараджэння Яна Вісліцкага не захавалася. Польскія навукоўцы лічаць, што аўтар *Прускай вайны* нарадзіўся ў Польшчы: у мястэчку Вісліца над ракой Ніда (прыток Віслы). Беларускія даследчыкі лакалізуюць месца нараджэння Я. Вісліцкага ў раёне паміж Клецкам і Пінскам, дзе працякае рэчка Вісліца, якая ўпадае ў возера Пагост.

У артыкуле падрабязна разглядаюцца ўсе аргументы на карысць беларускага паходжання Я. Вісліцкага. Аўтар прыходзіць

да высновы, што яны не дастаткова пераканаўчыя, каб лічыць аўтара *Прускай вайны* ўрадженцам Беларусі, але ў той жа час адзначае, што эпічная паэма Я. Вісліцкага прысвечана важным падзеям у гісторыі не толькі польскага, але таксама літоўскага, беларускага, украінскага народаў і заслугоўвае да сябе асаблівай увагі з боку ўсіх даследчыкаў шматмоўнага пісьменства Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнэсансу.

Ключавыя словы: Ян Вісліцкі; эпічная паэма; Грунвальдская бітва; праблема паходжання паэта; беларуская рэцэпцыя.

У 1516 г. у Кракаве пабачыла свет лацінамоўная паэма Яна Вісліцкага *Пруская вайна* (*Bellum Prutenum*). Фактычна, выданне ўяўляла сабой цэлы зборнік, бо па трыдцаты таго часу эпічную паэму (1057 радкоў) суправаджаў вялікі прадмоўна-пасляслоўны комплекс (347 радкоў): эпіграмы, вершы-прысвячэнні, оды, элегіі самога Вісліцкага, а таксама два прэфацыйна-дэдыкацыйныя вершы ягоных сяброў, знаных гуманістаў Паўла Русіна і Валянціна Экія. Мастацкі помнік Грунвальдскай бітве – паводле аўтарскай задумы, а насамрэч – вершаваная гісторыя дынастыі Ягелонаў, *Пруская вайна* яшчэ ў XIX ст. зрабілася прадметам скрупулёзнага аналізу польскіх філолагаў, а ў 1932 г. Ян Смярэка апублікаваў пераклад твора на польскую мову.

Не захавалася звестак пра месца нараджэння Яна Вісліцкага, але на падставе прозвішча-прыдомка („Vislencius”) усталявалася меркаванне, што нарадзіўся паэт у мястэчку Вісліца над ракой Ніда (прыток Віслы). Мястэчка Вісліца знаходзіцца недалёка ад Кракава, паводле сучаснага адміністрацыйнага падзелу Польшчы – у Бускім павеце Свентакшыскага ваяводства. У Кракаўскай акадэміі Ян з Вісліцы (так пішацца імя паэта ў польскай традыцыі) вучыўся і пазней выкладаў; у кракаўскай друкарні Яна Галера выдаў свой зборнік; Кракаву – адзінаму з усіх гарадоў – прысвяціў натхнёныя радкі ў паэме *Пруская вайна*:

[...] Горад цудоўны стварыўшы, што стане сталіцай дзяржавы,
 Кракавам горад назваў ад імя свайго Крак, збудаваўшы
 Там, дзе разлёгся шырокі прастор Герцынійскага лесу,
 Што дакранаецца выгібам доўгім да плодных палеткаў;
 Выгіб жа той утварыўся адно з дапамогай цячэння
 Віслы шырокай, якая шуміць мнагаводнаю плынню.
 Кракаў высока шануе адвечныя творы Платона,
 Блізкага да Тэспіядаў: на іх нам указвае неба,
 Што адгукаецца ўздоўж галасамі руплівых паэтаў.
 Горад цудоўны, як Атыка, слаўная ў цэлым сусвеце,
 Тая, што ззяла калісьці вучонасцю мудрых Афінаў,
 Ці як Італія, слаўная грэцкай і рымскай скульптурай,
 Што зіхацела вучонасцю і красамоўствам патронаў.¹

Імя Яна Вісліцкага – кракаўскага паэта-лацініста XVI ст., аўтара першага паэтычнага эпасу, патрыёта Айчыны і дынастыі Ягелонаў – трывала замацавалася ў гісторыі *польскай літаратуры*.

Але ў 1963 г. на V Міжнародным з’ездзе славістаў вядомы рускі вучоны Ілля Галянішчаў-Кутузаў назваў Я. Вісліцкага „першым спеваком Літвы”², праз год малады беларускі даследчык Мікола Прашковіч у сваёй дысертацыі згадаў Я. Вісліцкага як аднаго з папярэднікаў Сімяона Полацкага³, а ў 1968 г. ён жа прысвяціў паэту старонку ў акадэмічнай гісторыі *беларускай літаратуры*⁴. З таго часу беларускія ды літоўскія даследчыкі пачалі праяўляюць да *Прускай вайны* ўсё большую цікавасць⁵.

¹ Ян Вісліцкі, *Пруская вайна* = Joannis Visliciensis, *Bellum Prutenum*, на лац. і бел. мовах, укл., перакл., камент. Ж. В. Некрашэвіч-Кароткай, Мінск: Прапілеі, 2005, с. 121. Тут і далей паэма цытуецца паводле гэтага выдання, у дужках пазначаюцца старонкі.

² Гл.: Ілья Голенішчев-Кутузов, *Гуманизм у восточных славян (Украина и Белоруссия)*, Москва: издательство Академии Наук СССР, 1963.

³ Мікола Прашковіч, *Паэзія Сімяона Полацкага (Ранні перыяд – 1648–1664)*, дыс. канд. філал. навук, Мінск: Акадэмія Навук БССР, 1964, с. 29.

⁴ *Гісторыя беларускай старажытнай літаратуры*, у 2 т., т. 1: *З старажытных часоў да канца XVIII ст.*, пад рэд. Вячаслава Чамярыцкага, Мінск: Беларуская навука, 1968, с. 354–355.

⁵ Гісторыя вывучэння паэтычнай спадчыны Я. Вісліцкага досыць падрабязна асветлена ў найноўшай манаграфіі Жанны Некрашэвіч-Кароткай

Сапраўды, аўтар *Прускай вайны* не ўтойваў, што дынастыя Ягелонаў паходзіла ад вялікага князя літоўскага Ягайлы і беларускай магнаткі Соф’і Гальшанскай, і што ў Грунвальдскай бітве супраць крыжакаў змагаліся не толькі польскія харугвы, але і войскі Вялікага Княства Літоўскага. Уславіўшы Польшчу і яе сталіцу Кракаў у першай частцы паэмы, Ян Вісліцкі распачаў другую частку твора з велічнага апісання Літвы, звяртаючыся непасрэдна да караля Жыгімонта I:

Ёсць нязведаны край, слауты сваімі лясамі,
Ён уладанні шырока раскінуў да скіфскіх прастораў;
Плодны, квітнее лугамі, цячэ ў ім струмень меданосны;
Край на народы багаты, таксама й на вояў адважных.
Простым найменнем – зямлёю Літоўскай – краіну назвалі
Продкі мясцовага люду. Яны лемяшом зацвярдзелым
Цвёрдую глебу рыхлілі ў багатай сваёй гаспадарцы.
З гэтага краю паходзіць і той валадар знакаміты –
Продак твой велічны з імем вядомым Ягайла –
Слава суровага Марса і лютых спаборніцтваў ратных.
(с. 129)

З-за свайго гістарычнага зместу паэма *Пруская вайна* нават як твор *польскай літаратуры* была вартая ўвагі даследчыкаў культурнай спадчыны Вялікага Княства Літоўскага, заслугоўвала перакладу на літоўскую, беларускую і украінскую мовы.

Але ў сярэдзіне 70-х гг. XX ст. у беларускім друку з’явіліся адразу два артыкулы, у якіх выказвалася гіпотэза пра беларускае паходжанне Яна Вісліцкага (праўдападобна, з ваколіц Клецка). Аўтарамі першага былі Якаў Парэцкі і Юлія Прэнская⁶, артыкул

(*Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнесанс*, Мінск: Універсітэцкае, 2009), аднак аўтарка не згадвае чамусьці артыкулаў А. Лойкі і У. Конана, і, зразумела, не ацэньвае ўласны даробак.

⁶ Якаў Парэцкі, Юлія Прэнская, „Паэма Я. Вісліцкага „Пруская вайна“, in: *Беларуская літаратура і літаратуразнаўства*, вып. 1, Мінск: выдавецтва БДУ, 1973, с. 161–164.

уяўляў сабой невяліку прадмову да публікацыі урыўкаў з *Прускай вайны* ў перакладзе на рускую мову Я. Парэцкага⁷. Другі артыкул належаў пярэ Вiктара Дарашкевіча⁸, які неўзабаве падрабязна абгрунтаваў сваю гіпотэзу ў кандыдацкай дысертацыі і манаграфіі *Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: первая половина XVI века* (1979).

У сваёй працы В. Дарашкевіч не толькі па-новаму асэнсаваў дакументы і матэрыялы, сабраныя польскімі гісторыкамі і філолагамі В. Віслоцкім, К. Мехежыньскім, Ю. Мучкоўскім, Я. Смярэкам, С. Віткоўскім, і ў выніку прапанаваў лакалізаваць месца нараджэння Яна Вісліцкага ў Беларусі, але і грунтоўна прааналізаваў *Прускую вайну* з улікам мастацкіх вартасцяў і недахопаў „гісторыка-гераічнай эпопеі”. Беларускі даследчык слушна вызначыў сутнасць творчага метаду паэта: „Ян Вісліцкі нідзе не збіваецца на павярхоўную кампіляцыю, хаця кампіляцыі адпавядалі духу таго часу, а падыходзіць да крыніцы творча, пакідаючы за сабой права на адбор і асэнсаванне гістарычных фактаў і падзей, на паэтычнае „дадумванне” і адлюстраванне ў адпаведнасці з агульнай эпічнай задумай. Праўда, у Яна Вісліцкага, сына свайго часу, адчуваецца ўласцівы тагачаснай гісторыяграфіі і літаратуры павучальны тон, дыдактызм, імкненне зблізіць гісторыю і мастацтва, жываліс і літаратуру, але непасрэдная сіла вобраза і голас чалавечага ўзрушання перамагаюць маралізатарскую тэндэнцыю.”⁹ Ацэньваючы сёння манаграфію В. Дарашкевіча, трэба памятаць, што пісалася яна ў савецкія часы і таму даследчык быў вымушаны свядома перабольшваць „дэмакратызм” аўтара і „народнасць” паэмы, вышукваць „фальклорныя вобразы” нават у радках, запазычаных

⁷ Ян Вислицкий, „Прусская война”, пер. Я. И. Порецкого, in: *Беларуская літаратура і літаратуразнаўства*, вып. 2, Мінск: выдавецтва БДУ, 1973, с. 165–175.

⁸ Віктар Дарашкевіч, „Мастацкі помнік Грунвальду”, in: *Помнікі гісторыі і культуры Беларусі*, 1975, № 3, с. 55–59.

⁹ Віктор Дорошкевич, *Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: первая половина XVI в.*, Мінск: Наука и техника, 1979, с. 114.

Вісліцкім у Вергілія, а рэлігійныя ідэі і антымаскоўскі пафас твора, наадварот, старанна хаваць.

Дзякуючы Я. Парэцкаму і В. Дарашкевічу, паэма Яна Вісліцкага напачатку 80-х гг. XX ст. стала вядомая іншым беларускім літаратуразнаўцам, гісторыкам, краязнаўцам, якія не займаліся спецыяльна вывучэннем лацінамоўнай паэзіі Беларусі XVI ст., але згадвалі і цытавалі *Прускую вайну* ў сваіх кнігах, артыкулах, нататках навуковага і навукова-папулярнага характару. Напрыклад, у 1983 г. Аляксей Мельнікаў, вядомы пазней даследчык усходнеславянскай літаратуры XI–XIII стст., у артыкуле „Станаўленне напрамку барока ў беларускай літаратуры” вылучаў прыкметы стылю барока ў творы Яна Вісліцкага на той падставе, што „у невялікай па памерах паэме больш як дваццаць разоў прыгадваюцца імёны старажытных багоў, міфалагічныя паданні.”¹⁰

Руплівы філолаг-лацініст Якаў Парэцкі здзейсніў у сярэдзіне 80-х гадоў поўны пераклад *Прускай вайны* на беларускую мову, але яго пераклад атрымаўся недасканалы, вымагаў мастацкай апрацоўкі прафесійнага паэта¹¹. На хвалі нацыянальнага адрэжэння Я. Парэцкі апублікаваў у 1990 г. артыкул „Сармацкі паэт Ян Вісліцкі”¹², а праз год – манаграфію *Ян Вісліцкі* (навуковым рэдактарам манаграфіі быў прафесар, член-карэспандэнт АН БССР А. Лойка). У манаграфіі ўзнаўлялася біяграфія Яна Вісліцкага на падставе ягоных твораў і згадак у лістах і вершах ягоных сучаснікаў, аналізаваўся ідэйна-мастацкі змест *Прускай вайны* і *Оды да*

¹⁰ Аляксей Мельнікаў, „Станаўленне напрамку барока ў беларускай літаратуры”, in: *Беларуская літаратура*, Мінск: выдавецтва БДУ, 1983, вып. 11, с. 143.

¹¹ Я. Парэцкі звярнуўся з прапановай адрэдагаваць пераклад да Алега Лойкі, той у сваю чаргу намаўляў зрабіць гэта мяне – свайго вучня і аспіранта. Але я не адчуваў у сабе паэтычнага таленту, каб перакладаць эпопею. Асобныя фрагменты перакладу Я. Парэцкага я аддаў пазней для публікацыі ў газету *Наша слова* (1995, № 23–24, с. 12).

¹² Якаў Парэцкі, „Сармацкі паэт” Ян Вісліцкі”, *Беларусь*, 1990, № 12, с. 16–17.

караля *Жыгімонта*, разглядаліся міфалагічныя вобразы і літаратурныя традыцыі ў творах Вісліцкага, аналізаваліся асаблівасці мовы пісьменніка, звярталася ўвага на недакладнасць перакладу некаторых фрагментаў *Прускай вайны* у манаграфіі В. Дарашкевіча. Я. Парэцкаму ўдалося ўзнавіць літаратурны кантэкст творчасці Яна Вісліцкага, параўнаць яго творы з вершамі і паэмамі польскіх паэтаў-лаціністаў Яна Дантышка і Анджэя Кшыцкага. А вось грамадска-палітычны кантэкст напісання *Прускай вайны* і *Оды да караля Жыгімонта* паказаны ў кнізе недакладна і нават тэндэнцыйна. Аўтар манаграфіі спрабаваў пераканаць чытача ў патаемнай любові Яна Вісліцкага да рускага народа, у ягонай глыбокай павазе да маскоўскага князя Васілія III як да вызваліцеля Русі ад мангола-татарскага іга, у спробе кракаўскага паэта пераканаць караля Жыгімонта і ягоных вяльможаў адмовіцца ад „злачынных паходаў на братнюю славянскую краіну”, ад „захопніцкай палітыкі на Усходзе”¹³. Я. Парэцкі яўна пераблытаў рэаліі XVI стагоддзя, калі Вялікая Княства Літоўскае баранілася ад агрэсіі Маскоўскага Княства, з рэаліямі пачатку XVII ст., калі польскія і беларуска-літоўскія атрады бралі ўдзел у авантурных паходах Ілжэдзімітрыяў на Маскву.

Пачатак 90-х гг. быў у Беларусі спрыяльным часам для адкрыцця, вывучэння і папулярызацыі літаратурнай спадчыны. У 1992 г. Алег Лойка апублікаваў у газеце „Культура” артыкул „Ян Вісліцкі. Пад знакам лаціны”¹⁴, які пазней стаў асновай адпаведнага раздзела ў аўтарскім падручніку *Старабеларуская літаратура*¹⁵. Вучоны разглядаў *Прускую вайну* як узор нацыянальнага эпасу, у шырокім літаратурна-гістарычным кантэксте ад *Слова пра паход Ігаравы* да *Гусяра* Янкі Купалы і *Новай зямлі* Якуба Коласа. Напэўна, гэта самы патрыятычны і ўзнёсла-паэтычны

¹³ Idem, *Ян Вісліцкі*, Мінск: Універсітэцкае, 1991, с. 31–60.

¹⁴ Алег Лойка, „Пад знакам лаціны”, *Культура*, 1992, № 7, с. 4–5.

¹⁵ Idem, *Старабеларуская літаратура*, Мінск: Вышэйшая школа, 2001, с. 225–236.

артыкул пра Яна Вісліцкага і яго паэму: „Як эпік, Ян Вісліцкі сваёй паэмай *Пруская вайна* станавіўся песняром гераічнага чыну ўсіх народаў-пераможцаў пад Грунвальдам, ну, а як лірык, як аўтар-асоба, ён спецыяльна акцэнтаваў увагу менавіта на краі свайго нараджэння, на сваіх земляках”¹⁶. Як пазначана ў спасылцы, аўтар артыкула цытаваў фрагменты *Прускай вайны* ва ўласным перакладзе, зробленым паводле рускага падрадкоўніка, падрыхтаванага Якавам Парэцкім. Таму, напрыклад, у дачыненні да Соф’і Гальшанскай у паэме Я. Вісліцкага тройчы ўжывалася азначэнне „беларуская”: „беларуская дзева”, „дачка беларускай зямлі”, „беларуская цудоўная нявеста”, якая да таго ж „на неабсяжных палях беларускіх расквітнела”.

Як ужо адзначалася, у 1995 г. у газеце „Наша слова” быў апублікаваны ўрывак беларускага перакладу *Прускай вайны*, выкананага Я. Парэцкім. Яшчэ адзін урывак гэтага перакладу быў, праўдападобна, апублікаваны ў газеце „Наша ніва”¹⁷. Такім чынам, з перакладамі паэмы Вісліцкага ў Беларусі складалася парадаксальная сітуацыя. Цікаўны чытач мог пазнаёміцца з фрагментамі твора ў перакладах Я. Парэцкага (рускім і беларускім), В. Дарашкевіча (рускім), А. Лойкі (беларускім), пры чым усе гэтыя версіі адрозніваліся паміж сабой: у адным Соф’я была „дзевай беларускай”, у другім – „дачкай Беларусі”, у адным крыжакі аказваліся акружаныя „войскам палякаў, гікам намадаў”, у другім – „войскамі поляков, Литвы, беларусов” і г. д. Відавочна бракавала поўнага беларускага перакладу *Прускай вайны*, без патрыятычнай мадэрнізацыі і паэтычных адвольнасцяў.

Такі пераклад з’явіўся ў 1997 г., выканала яго маладая мінская даследчыца, знаўца лацінскай мовы і польскамоўнай драматур-

¹⁶ Idem, „Ян Вісліцкі”, с. 5.

¹⁷ Звесткі пра гэтую публікацыю падае Ж. Некрашэвіч-Кароткая ў манаграфіі *Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнесанс* (с. 26), але, без укавання канкрэтнага нумара газеты і, магчыма, даследчыца проста пераблытала *Наша слова* з *Нашай нівай*.

гій XVIII ст. Жанна Некрашэвіч¹⁸. Магчыма, гэтаму перакладу крыху не хапала паэтычнай віртуознасці, але затое не бракавала навуковай дакладнасці і вернасці арыгіналу. Вельмі важна, што Ж. Некрашэвіч не замяняла даўнія назвы народаў і плямёнаў (сарматы, мусагеты, намады, скіфы, літвіны, русіны) на іх сучасныя, не зусім дакладныя адпаведнікі (палякі, літоўцы, татары, рускія, беларусы і г. д.). Гэта не толькі стварыла б сэнсавую блытаніну, але і парушыла б стылістыку паэмы, знішчыла б атмасферу часу. Адукаваны чытач і так зразумее, дачкой якога народа з'яўлялася выбраная Юнонай нявеста для караля Ягайлы:

Ёсць у мяне чароўная німфа ў краіне русінаў,
Боская німфа – яна прыгажэйшая ў свеце дзяўчына.
Імем адметным – Соф'яй – яе суайчыннікі клічуць.
Перавышае яна гераіняў часоў старажытных
Славай сваёй прыгажосці, выключным яшчэ
Красамоўствам.¹⁹

Публікацыі перакладу *Прускай вайны* спадарожнічала ўступнае слова Уладзіміра Кароткага „Пісаў пра мінуўшчыну, думаў пра будучыню [...]”²⁰, у якім выказаны асноўныя тэзісы яго пазнейшых артыкулаў пра паэму Яна Вісліцкага²¹. Вядомага даследчыка рэлігійна-палемічнай літаратуры XVII ст. зацікавіў у першую чаргу ідэйны змест, а не мастацкія асаблівасці эпічнай

¹⁸ Ян Вісліцкі, *Пруская вайна* = Joannis Visliciensis, *Bellum Prutenum*, с. 93–130.

¹⁹ Idem, *Пруская вайна*, пер. Ж. Некрашэвіч, *Маладосць*, 1997, № 12, с. 118.

²⁰ Уладзімір Кароткі, *Пісаў пра мінуўшчыну, думаў пра будучыню [...]*, *Маладосць*, 1997, № 12, с. 89–93.

²¹ Idem, „Я. Вісліцкі: паміж Ягелонамі і Рурыкавічамі”, in: *Славянскія літаратуры ў сусветным кантэксце*, у 2 ч., ч. 2, Мінск: Права і эканоміка, 1999, с. 79–81.; Уладзімір Кароткі, „Дзяржаўная і дынастычная гісторыя ў “Прускай вайне” Яна Вісліцкага”, in: *Взаимодействие литератур в мировом литературном процессе. Проблемы теоретической и исторической поэтики*, в 2 ч., ч. 2, Гродно: издательство Гродненского университета, 2001, с. 200–264.

паэмы XVI ст., грамадска-палітычны, а не эстэтычны кантэкст творчасці Яна Вісліцкага.

Некаторыя высновы У. Кароткага цалкам слушныя і пераканаўчыя. Напрыклад, трапна вызначана спецыфіка патрыятызму Яна Вісліцкага: „[...] Кіруючай дамінантай у канцэпцыі патрыятызму Яна Вісліцкага з’яўляецца федэратыўны патрыятызм паэта, звязаны з землямі, падуладнымі Ягелонам. Як некалі адзінства Русі ўспрымалася як адзінства княжацкага роду Рурыкавічаў, так цяпер адзінства дзяржавы народаў Польскай Кароны і Вялікага Княства Літоўскага ўспрымалася як спадчыннае права Ягелонаў на валоданне і абавязак абароны і захавання гэтых земляў.”²²

Але асобныя выказванні даследчыка выклікаюць пытанні. Напрыклад, сцвярджанне, што *Пруская вайна* прынесла Вісліцкаму „еўрапейскую славу і вядомасць” (зрэшты, падобнае перабольшанне „славутасці” паэта сустракаецца і ў манаграфіі В. Дарашкевіча). Насамрэч, паэма Ян Вісліцкага была недаацэнена нават суайчыннікамі. У. Кароткі называе Яна Вісліцкага не толькі „паэтам-гісторыкам, але і „паэтам-філосафам”, што таксама выглядае перабольшаннем. Даследчык лічыць, што аўтар *Прускай вайны* свядома, у адпаведнасці са сваёй гістарычнай канцэпцыяй, не згадвае тэорыю паходжання вялікіх князёў літоўскіх ад рымскіх патрыцыяў. Але гэтая тэорыя ў часы Вісліцкага не была яшчэ настолькі папулярная, як у другой палове XVI ст., кракаўскі паэт мог яе па-просту не ведаць. Сумнеўна, што Ян Вісліцкі улічваў „візантыйскі” радавод Соф’і Гальшанскай, і што трэці раздзел *Прускай вайны* ён ствараў як міфалагічна-гістарычнае апраўданне права Ягелонаў не толькі на землі ўсходніх славян, але і на візантыйскае валадарства [...]”²³.

Трэба адзначыць, што з’яўленне такой важнай публікацыі, як пераклад *Прускай вайны*, не адразу было заўважана ў навуко-

²² Idem, „Пісаў пра мінуўшчыну, думаў пра будучыню [...]”, с. 91.

²³ *Ibid.*, с. 90–92.

вых колах. Уладзімір Конан, пішучы ў 2000 г. пра Я. Вісліцкага ў даследаванні „Мастацкая культура Беларусі эпохі Рэнесансу” згадвае толькі рускамоўны пераклад Я. Парэцкага, а *Прускую вайну* аналізуе і цытуе паводле манаграфій Я. Парэцкага і В. Дарашкевіча²⁴. Творчасці Яна Вісліцкага і Міколы Гусоўскага ў працы вядомага вучонага прысвечаны асобны падраздзел, прычым першага паэта аўтар смела называе беларусам, а другога – з агаворкай – „верагодна, этнічным” беларусам. У артыкуле выказаны шэраг трапных заўваг пра эстэтычны кантэкст узнікнення *Прускай вайны*, пра мастацкія асаблівасці паэмы. Напрыклад, пра кампазіцыю твора: „Сваёй трохчасткавай кампазіцыяй паэма Яна Вісліцкага нагадвае сімфонію, выяўленую сродкамі антычнай паэтыкі, удала спалучанай з хрысціянскай апалогіяй і фальклорнай маляўнічасцю.”²⁵ Але сустракаюцца таксама асобныя памылкі і недакладнасці. У. Конан называе другую частку *Прускай вайны* „пластычна-вобразнай апрацоўкай разнастайных гістарычных крыніцаў: *Гісторыі Польшчы* Яна Длугаша, *Хронікі* Стрыйкоўскага і *Хронікі Быхаўца*, лістоў Ягайлы да жонкі Ганны, народных легендаў і паданняў.”²⁶ Насамрэч, *Гісторыі Польшчы* Длугаша і лістамі Ягайлы Ян Вісліцкі якраз не карыстаўся (што ставілі яму ў віну польскія даследчыкі), а *Хроніка Быхаўца* і *Хроніка [...]* Мацея Стрыйкоўскага ўвогуле былі напісаныя значна пазней за *Прускую вайну* (*Хроніка [...]* Стрыйкоўскага выдадзена ў 1582 г.).

Для ўвядзення спадчыны Яна Вісліцкага ў кантэкст гісторыі беларускай літаратуры невялікі артыкул У. Конана меў асаблівае значэнне, бо менавіта гэты артыкул стаў асновай некалькіх старонак, прысвечаных *Прускай вайне* у першым томе фундаментальнай акадэмічнай *Гісторыі беларускай літаратуры XI–XIX стст.*

²⁴ Уладзімір Конан, *Мастацкая культура эпохі Рэнесансу, Мастацтва*, 2000, № 10, с. 2–7. (Цыкл артыкулаў У. Конана пад згаданай назвай друкаваўся ў № 7–12 часопіса *Мастацтва* за 2000 г.)

²⁵ *Ibid.*, с. 5.

²⁶ *Ibid.*, с. 5.

(выдадзены пад рэдакцыяй В. Чамярыцкага ў 2006 г. у Мінску)²⁷. Адзначаныя вышэй памылкі артыкула былі ў акадэмічным выданні выпраўленыя, *Пруская вайна* цытавалася ўжо ў перакладзе Ж. Некрашэвіч-Кароткай, побач з версіяй беларускага паходжання згадвалася дзеля аб'ектыўнасці і версія польскага паходжання Яна Вісліцкага. Важнай заслугай паэта называецца першае ў *мастацкай* літаратуры ўжыванне назвы „беларусы” для азначэння нашых продкаў, побач з традыцыйнымі для таго часу назвамі „ліцвіны” і „русіны”²⁸.

Папулярызатыі творчасці Яна Вісліцкага, увядзенню яе ў вучэбна-дыдактычны працэс спрыяла ўключэнне *Прускай вайны* у найноўшыя хрэстаматы: *Анталогія даўняй беларускай літаратуры. XI-першая палова XVIII стагоддзя* (выдадзена пад рэдакцыяй В. Чамярыцкага ў 2003 г. у Мінску) і *Старабеларуская літаратура XI–XVIII стст.* (выдадзена пад рэдакцыяй Г. Тварановіч у 2004 г. у Беластоку). Прычым, калі Вячаслаў Чамярыцкі ўключыў у акадэмічную анталогію толькі асобныя фрагменты *Прускай вайны* ў перакладзе Ж. Некрашэвіч-Кароткай, то Галіна Тварановіч у хрэстаматыю для польскіх студэнтаў-беларусістаў уключыла поўны тэкст паэмы ў тым самым перакладзе і нават вершаваную прадмову *Ода да чытача (Ode tricolos tetraastrophos lectori)*. Адрозна за паэмай Вісліцкага ў беластоцкай хрэстаматы змешчана паэма Гусоўскага *Песня пра зубра* ў перакладзе Уладзіміра Шатона, і ў студэнтаў з’явілася выдатная магчымасць параўнаць два адметныя творы (напрыклад, вобраз вялікага князя літоўскага Вітаўта, створаны двума паэтамі).

На пачатку XXI ст. даследаваннем творчасці Яна Вісліцкага найбольш актыўна займалася Жанна Некрашэвіч-Кароткая, абраўшы лацінамоўную паэзію Беларусі XVI–пачатку XVII стст.

²⁷ Ж. Некрашэвіч-Кароткая не згадвае гэтае важнае выданне ў аглядзе навуковай літаратуры пра творчасць Яна Вісліцкага – відаць таму, што ў кнізе няма асобнага раздзела пра Яна Вісліцкага.

²⁸ *Гісторыя беларускай літаратуры XI–XIX стст.*, т. 1, с. 269–271.

тэмаю будучай доктарскай дысертацыі. У 2005 г. даследчыца і перакладчыца здзейсніла паралельнае выданне твораў Я. Вісліцкага на лацінскай і беларускай мовах разам з факсімільным ўзнаўленнем тэксту першадруку (кніга выйшла пад навуковай рэдакцыяй У. Кароткага і А. Цысыка). У зборнік увайшлі творы самога паэта, вершы Паўла Русіна і Валянціна Экія з кракаўскага выдання 1516 г., а таксама творы з адшуканага даследчыцай у бібліятэцы Асалінскіх (Вроцлаў) зборніка-дадатка *Пра сённяшнюю Прускую вайну* (*De praesenti bello Prutenico*, каля 1521 г.) – праўдападобна, аўтарства Яна Вісліцкага. Такім чынам, у беларускага чытача з’явілася ўрэшце магчымасць пазнаёміцца не толькі з *Прускай вайной*, але і з іншымі творамі Вісліцкага, а ведаючы лацінскую мову – магчымасць звярнуцца да арыгіналу. Калі ўлічыць, што мастацкім тэкстам у кнізе папярэднічае грунтоўная навуковая прадмова-даследаванне „Творчасць Яна Вісліцкага і лацінамоўная пісьмовая культура эпохі Рэнэсансу на Беларусі”, а ў канцы змешчаны „Каментарыі да перакладу” і „Кароткі слоўнік антычных і сярэднявечных намінацый” – не будзе перабольшаннем назваць гэтае выданне найважнейшым на сённяшні дзень дасягненнем беларускага „вісліцызнаўства”.

У прадмове Ж. Некрашэвіч-Кароткая ўзнаўляе гісторыю вывучэння біяграфіі і творчасці паэта, разглядае архітэктоніку зборніка *Пруская вайна*, падрабязна аналізуе кожны паэтычны твор з гэтай кнігі і са зборніка *Пра сённяшнюю Прускую вайну*, а ў невялікім заключным падраздзеле піша пра антычныя традыцыі ў паэзіі Яна Вісліцкага і пра яе наватарства. Побач з цікавымі заўвагамі і аргументаванымі высновамі сустаракаюцца ў даследаванні – і гэта натуральна – думкі і выказванні, якія выклікаюць жаданне паспрачацца.

Даследчыца пераканана, што „[...] паэт быў знаёмы з беларуска-літоўскім летапісаннем і пададзенай у ім рымскай канцэпцыяй паходжання вялікіх князёў літоўскіх, хаця ў сваёй паэме ні разу не

згадаў легендарнага Палямона.”²⁹ Узнікае пытанне: калі Я. Вісліцкі ні разу не згадвае легенду пра рымскае паходжанне літоўскіх князёў у сваіх творах, на якой падставе можна сцвярджаць, што ён яе ведаў?

Уважліва прааналізаваўшы ўжыванне Вісліцкім розных назваў народаў Вялікага Княства Літоўскага, Ж. Некрашэвіч-Кароткая прыходзіць да нечаканай высновы: „[...] Фактычна тэрміны нацыянальна-дзяржаўнай ідэнтыфікацыі выступаюць у *Прускай вайне*, не як этнонімы, а як палітонімы.”³⁰ Насамрэч, толькі назва „літвіны” часам выкарыстоўваецца Вісліцкім як палітонім (г. зн. абазначае дзяржаўную прыналежнасць да Вялікага Княства Літоўскага), „мусагеты”, „русіны”, „намады” палітонімамі не з’яўляюцца.

Услед за навуковым рэдактарам кнігі У. Кароткім Ж. Некрашэвіч-Кароткая захапляецца тым, што Ян Вісліцкі насуперак тагачаснай літаратурнай традыцыі не прыпадабняе караля Ягайлу да старажытных герояў, называе гэтае „непрыпадабненне” „творчай знаходкай Яна Вісліцкага”, „арыгінальным мастацкім прыёмам”³¹. У якасці доказу прыводзіцца наступная цытата з *Прускай вайны*:

Не прыраўноўвай яго ты, о Рым, да Камілаў, Марцэла,
Фабіяў слаўных тваіх і да Цэзара велічных дзеяў,
Гектара мужага, Троя, твайго і Ахіла, Ларыса,
Да Ганібала твайго, Карфаген непакорны і храбры!

(с. 155)

Але ж паводле падручнікаў рыторыкі, гэта і ёсць *прыпадабненне*, далікатна-какетлівае *параўнанне ад праціўнага!* Калі ж працытаваць фрагмент паэмы цалкам (а гэта фінал другой часткі), стане зразумела, што Вісліцкі проста выбраў найвышэйшую форму параўнання (узвышэнне Ягайлы над усімі героямі старажытнасці):

²⁹ Жанна Некрашэвіч-Кароткая, „Творчасць Яна Вісліцкага і лацінамоўная пісьмовая культура эпохі Рэнесансу на Беларусі”, in: Ян Вісліцкі, *Пруская вайна* = Joannis Visliciensis, Bellum Prutenum, с. 58.

³⁰ *Ibid.*, с. 64.

³¹ *Ibid.*, с. 69.

Тыя цары і вяльможы, якіх праслаўляюць арабы,
Персы, парфяне і грэкі шматмоўныя, не дасягаюць
Славы яго, надзвычайнай адвагі і подзвігаў ратных.
(с. 155)

Паэты Вялікага Княства Літоўскага XVI–XVII стст. часта паўтаралі ў сваіх творах, што ані Ганібал, ані Аляксандр Македонскі не дараўняюцца адвагай і мужнасцю Радзівілам, Хадкевічам, Астрожскім [...] Дарэчы, сустракаецца ў *Прускай вайне* і прыклад чыстага, звычайнага *прытадбнення* караля Ягайлы да старажытных герояў:

Рушылі разам, кароль – на чале свайго войска, ён першы
Націскам моцным кагорты крушыць пачынае і многіх
Моцнай рукою сцінае, кідае паўсюдна навокал
Целы шматлікія вояў, нібыта на сфінксавых скалах
Мужны, суровы Айнід або як ваяўнічы той Гектар,
Што ратаборцаў найлепшых данайскіх забіў апантана
Перад сцяной неабсяжнай высока узнесенай Троі.
Гэтак жа грозны кароль наш вялізнае войска германцаў
Нішчыць і губіць, шчаслівы на Марсавым полі крывавым.
(с. 145)

Трэба адзначыць, што менавіта публікацыя арыгіналу і перакладу *Прускай вайны* зрабілі магчымай падобную дыскусію, калі кожны чытач можа пацвердзіць ці абвергнуць думку даследчыцы, зазірнуўшы ў тэкст паэмы, змешчаны ўсяго праз некалькі старонак, – і ў гэтым галоўная заслуга Ж. Некрашэвіч-Кароткай у параўнанні з літаратуразнаўцамі-папярэднікамі.

У 2009 г. Ж. Некрашэвіч-Кароткая выдала манаграфію *Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнесанс*, дзе разгледзіла творчасць Яна Вісліцкага і Мікалая Гусоўскага. З’яўленню манаграфіі папярэднічала публікацыя шэрагу артыкулаў аўтаркі ў беларускім, літоўскім і польскім друку. Творчасці Яна Вісліцкага прысвечаны першы раздзел кнігі, які атрымаў назву „Сармат, аянійскімі продкамі слаўны”: творчасць Яна з Вісліцы”.

Фактычна, гэта крыху перапрацаваная – з улікам новага кантэксту і прызначэння – навуковая прамова „Творчасць Яна Вісліцкага і лацінамоўная пісьмовая культура эпохі Рэнесансу на Беларусі” з выдання *Прускай вайны* 2005 года.

Прысвечана манаграфія Ж. Некрашэвіч-Кароткай памяці Міколы Прашковіча, які першы ўвёў творчасць Я. Вісліцкага ў кантэкст беларускай культуры, і Віктара Дарашкевіча, аўтара першай у Беларусі манаграфіі пра творчасць Я. Вісліцкага і М. Гусоўскага (дзве кнігі аддзяляе 30 гадоў). Паважлівае стаўленне да даробку сваіх папярэднікаў, не толькі беларускіх, але і польскіх, літоўскіх, украінскіх даследчыкаў і перакладчыкаў – з найлепшага боку характарызуе аўтарку кнігі *Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнесанс*. Сапраўды, найноўшая кніга пра творчасць Яна Вісліцкага і Міколы Гусоўскага – не толькі плён індыўідуальных даследаванняў Ж. Некрашэвіч-Кароткай, але і падсумаванне доўгага шляху, які прайшло беларускае літаратуразнаўства, беларуская гуманітарная думка ў асэнсаванні і засваенні забытай спадчыны паэтаў-лаціністаў эпохі Рэнесансу.

Даводзіцца, аднак, сцвярджаць, што прысутнасць Яна Вісліцкага ў сучаснай беларускай культурнай прасторы – вельмі спецыфічная і нават парадаксальная. Пісьменніку прысвечана каля дваццаці навуковых артыкулаў і тры манаграфіі, яго паэма ў перакладзе на беларускую мову апублікавана асобным выданнем, у папулярным літаратурным часопісе і ў двух анталогіях. У той жа час імя паэта не згадваецца ў шматтомным біябібліяграфічным слоўніку *Беларускія пісьменнікі* (Беларуская энцыклапедыя, т. 1, Мінск, 1992) няма персанальных раздзелаў пра творчасць Вісліцкага ў папулярным універсітэцкім падручніку *Гісторыя беларускай літаратуры. Старажытны перыяд* (Мінск: Вышэйшая школа, 1985 і наступныя выданні) і ў двухтомнай акадэмічнай *Гісторыі беларускай літаратуры XI–XIX стагоддзяў* (Мінск: Беларуская навука, 2006–2007).

Многія аўтарытэтныя літаратуразнаўцы не спяшаюцца за-лічваць аўтара *Прускай вайны* ў шэрагі беларускіх пісьменнікаў і іх асцярожнасць цалкам апраўданая, бо ніводны з аргументаў на карысць беларускага паходжання Яна Вісліцкага нельга прызнаць пераканаўчым (хаця няма пераканаўчых доказаў і на карысць польскага паходжання паэта).

Амаль усе аргументы гіпотэзы пра беларускае паходжанне Яна Вісліцкага грунтуюцца на выказваннях самога паэта, змешчаных у яго творах са зборніка *Пруская вайна*. Разгледзім іх падрабязна.

Аргумент 1. Я. Парэцкі і Ю. Прэнская першымі ў Беларусі звярнулі ўвагу на радкі з праявічай прадмовы да Паўла Русіна, у якіх аўтар *Прускай вайны* прызнаецца, што „ён нарадзіўся ледзь не ў глыбіні далёкага краю [...]”³² Мясцэчка Вісліца ў Цэнтральнай Польшчы не магло быць названа „далёкім краем”, а значыць Вісліцкі, які адасабляе сябя ад польскіх паэтаў, „быў родам з акраін Рэчы Паспалітай”³³, паходзіў, праўдападобна, з мясцовасці „паміж Клецкам і Пінскам, дзе працякае рэчка Вісліца, якая ўпадае ў возера Пагост.”³⁴

В. Дарашкевіч на падставе гэтых жа радкоў (перакладзеных ім як: „Я роділася почти в середине варварства”) робіць яшчэ больш катэгарычную выснову: „Такім чынам, „сярэдзіна варварства” ў Яна Вісліцкага – гэта, хутчэй за ўсё, праваслаўная Белая Русь, якая ў геаграфічных адносінах займала сярэдзіннае становішча ў „Еўрапейскай Сарматыі” і называлася часам таксама Літвой па традыцыі ці дзяржаўнай прыналежнасці да Вялікага Княства Літоўскага.”³⁵ На падставе яшчэ адного выказвання Яна Вісліцкага з прадмовы да Паўла Русіна, В. Дарашкевіч адназначна „запісвае” аўтара *Прускай вайны* ў беларусы: „Ян Вісліцкі

³² Якаў Парэцкі, Юлія Прэнская, „Паэма Я. Вісліцкага „Пруская вайна”, с. 162.

³³ *Ibid.*, с. 162.

³⁴ *Ibid.*, с. 163.

³⁵ Віктор Дорашкевич, *op. cit.*, с. 105–106.

назваў сябе русінам, славянінам. Значыць, ён быў выхадцам з Літоўскай Русі, г. зн. Беларусі. Чалавек украінскага ці польскага паходжання наўрад ці з такім захапленнем апяваў бы Літву. Ян Вісліцкі падкрэслівае: „Эту книгу я посвятил как хвалебную песнь Сигизмунду, непобедимому королю Европейской Сарматии, наконец, родине Польше, которой я воспитанник, как открыто буду заявлять“. Такая заява паэта стане больш зразумелай, калі прызнаць, што ён – прыхадзень і палякам па-паходжанні не быў, а з’яўляецца толькі выхаванкам Польшчы, для якога яна стала другой радзімай”³⁶.

Я. Парэцкі ў манаграфіі 1991 г. – ці то пад уплывам В. Дарашкевіча, ці то свайго навуковага рэдактара А. Лойкі – таксама робіцца больш катэгарычным у сцвярджэнні беларускага паходжання Яна Вісліцкага і нават вядомыя радкі перакладае крыху інакш, знаходзячы ў іх іранічна-палемічны падтэкст: „ён нарадзіўся ледзь не ў сярэдзіне варварства”, лічыць сябе „выхаванцам Польшчы”³⁷.

Уладзімір Конан, абапіраючыся на публікацыі Я. Парэцкага і В. Дарашкевіча, сцвярджаў, што Ян Вісліцкі называў сябе „паэтам з ускраінаў Сармацкай зямлі”, а „Сарматыяй метафарычна называў Вялікае Княства Літоўскае, гістарычную Літву і Беларусь.”³⁸

Але далей за ўсіх у інтэрпрэтацыі славурых радкоў Вісліцкага пайшоў Алег Лойка, знайшоўшы ў іх комплекс самапрыніжэння, уласцівы таксама сучасным беларусам: „Бо ненароджаным палякам быў Ян Вісліцкі, бо таму ж Паўлу з Кроснаў зазначваў: „Я, народжаны ў самай глыбі няпольскіх зямель [...]”. Няпольскімі, нават варварскімі лічыў Ян Вісліцкі землі свайго нараджэння, і ў гэтым ёсць нават пэўнае шакіраванне, бо нібы ж як на ніцасць – з вышыні Вавелю, з вышыні польскасці – глядзіць на сваё ня-

³⁶ *Ibid.*, с. 107.

³⁷ Якаў Парэцкі, *Ян Вісліцкі*, с. 7.

³⁸ Уладзімір Конан, *Мастацкая культура эпохі Рэнесансу*, с. 4–5.

польскае паходжанне паэт. Комплекс! Комплекс непаўнацэннасці так уласцівы беларусам, аказваецца, не толькі пазнейшага часу!”³⁹

Адзначым чатыры розныя пераклады-пераказы радка „Ego ipso raene in medio barbariae patus”: „Я нарадзіўся ледзь не ў глыбіні далёкага краю”, „Я нарадзіўся амаль у сярэдзіне варварства”, „Я паэт з ускраінаў Сармацкай зямлі”, „Я, народжаны ў самай глыбі няпольскіх зямель [...]”.

Звернемся да тэксту Вісліцкага і да кантэксту яго выказвання. На пачатку прадмовы аўтар *Прускай вайны* згадвае сваю схільнасць да творчасці і захапленне славутымі антычнымі паэтамі: „Я радаваўся ім, пакуль яшчэ быў малады, і, уражаны сугуччам іх славутых нашчадкаў, аслеплены найяснейшым зьяннем невыразнай славы, крыху перавёў дух, затрыманы іх вывучэннем, ды захаваў у душы вешчуноў і іх паслядоўнікаў, якія дасягнулі вышэйшых ступеняў майстэрства.”⁴⁰ У наступным сказе Вісліцкі адкрывае сваю задуму – уславіць вынік перамогі над германцамі ў Прусіі, а потым адразу выказвае сумненні ў сваіх здольнасцях (традыцыйны топас аўтарскай сціпласці, які на думку антычных паэтаў, засцерагаў ад крытыкі). Уласна ў складзе гэтага выказвання і гучыць славуты радок: „Ён (вынік перамогі над германцамі – С. К.) варты большай славы, магчыма мог бы быць дасканалы апісаны большым пяром, о – [але ж] я, народжаны ў самым амаль што цэнтры далёкага краю, не настолькі добра напоены з крыніц Аянід, з усіх маіх пільных намаганняў ясна даў зразумець, што вынік [маёй] бяссоннай працы павінен будзе з’явіцца як першыя спробы першых крокаў маіх Геліканід [...]”⁴¹ Магчыма, Ян Вісліцкі і, сапраўды, падкрэсліваў сваё паходжанне з акраін дзяржавы Ягелонаў (не абавязкова з Беларусі), але больш падстаў сцвярджаць, што ён мае тут на ўвазе край, далёкі ад Гелікону, ад

³⁹ Алег Лойка, *Ян Вісліцкі*, с. 4.

⁴⁰ Ян Вісліцкі, *Пруская вайна* = Joannis Visliciensis, *Bellum Prutenum*, с. 106.

⁴¹ *Ibid.*, с. 106.

крыніц Аянід, ад Старажытнай Грэцыі і Рыму, дзе нарадзіліся і былі ўскормлены музамі старадаўнія вешчунны (Гамер, Вергілій, Гарацый). А вось аўтар *Прускай вайны* паходзіць з Еўрапейскай Сарматыі, з Польшчы і ў прысвячэнні каралю Жыгімонту, ён з гонарам прызнае сябе гадаванцам гэтай краіны, экзатычнай для заходнеёрапейскага чытача. Ж. Некрашэвіч-Кароткая, у адрозненні ад іншых беларускіх даследчыкаў, таксама лічыць, што выраз „гадаванец польскай айчыны” чытаецца як прызнанне паэта ў сваёй польскасці, хаця ў сваім даследаванні прытрымліваецца гіпотэзы пра беларускае паходжанне Вісліцкага⁴².

Нагадаем, што паэты эпохі Рэнэсансу культурным цэнтрам Еўропы ў часе і прасторы лічылі Старажытную Грэцыю і Рым, а ўсе іншыя краіны і эпохі называлі *варварскімі*. Пішучы на лацінскай мове, паэты Польшчы і Вялікага Княства Літоўскага адрасавалі свае творы не толькі айчыннаму, але і еўрапейскаму чытачу, з мэтай уславіць сваіх герояў (Ягелонаў, Завішаў, Сецыгнёўскіх, Радзівілаў, Астрожскіх) і сваю дзяржаву ў межах усёй хрысціянскай Айкумены. І сістэма каардынат у такіх творах была агульнаеўрапейская, а не краёвая, у гэтай сістэме каардынат і Беларусь, і Польшча былі *далёкімі краямі*.

Нельга згадзіцца з думкай У. Кароткага, што „ў адрозненне ад Міколы Гусоўскага, арыентаванага на заходнеёрапейскага чытача, Ян Вісліцкі адрасата свайго твора бачыў тут, на Радзіме, пісаў для тых, „хто мае ў сэрцы любоў да Айчыны.”⁴³ Цяжка зразумець, якім чынам аўтар твораў пра Грунвальдскую і Аршанскую бітвы „спадзяваўся звярнуць увагу на сваё мінулае менавіта інтэлектуальнай эліты, магнатаў [...]”⁴⁴, не згадаўшы ніводнага подзвіга, не назваўшы ніводнага імя прадстаўнікоў гэтага саслоўя

⁴² Жанна Некрашэвіч-Кароткая, *Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнэсанс*, с. 28–29.

⁴³ Уладзімір Кароткі, „Пісаў пра мінуўшчыну, думаў пра будучыню [...]”, с. 90.

⁴⁴ *Ibid.*, с. 90.

і ўсяляк узвышаючы караля Ягайлу над князем Вітаўтам. Зрэшты, У. Кароткі сам аспрэчвае сваю думку, адзначаючы далей, што творчасць Яна Вісліцкага аказалася не зразуметай ні ў свой час, ні сёння, што „яго канцэпцыя падачы вобразаў Ягайлы і Вітаўта і яе рэтраспекцыя на будучыню не ўпісвалася ні ў „польскае“, ні ў „ліцвінскае“ бачанне айчынай гісторыі.”⁴⁵

Аргумент 2. Я. Парэцкі звярнуў увагу на тое, што ў вершаваным пасланні біскупу Пятру Таміцкаму Вісліцкі называе сябе „толькі сціплым вучнем польскіх паэтаў”⁴⁶, лічыць сябе „не роўным польскім кудзеснікам”⁴⁷. Адсюль выснова: „Паэт лічыць сябе „варварам-сарматам”, г. зн. падданым Польскага каралеўства, які паходзіць з далёкіх ускраін.”⁴⁸ Вершаванае пасланне Пятру Таміцкаму як „амаль адзіную крыніцу звестак пра аўтара паэмы *Пруская вайна*”⁴⁹. Я. Парэцкі цытаваў ва ўсіх сваіх публікацыях, прысвечаных творчасці Яна Вісліцкага. Некалькі радкоў з верша працытаваў і У. Конан, як „лірычнае самавыяўленне паэта, рэдкае для тагачаснай аратарскай або апалагетычнай паэзіі.”⁵⁰ Працытуем ўрываек з верша і мы ў перакладзе Жаны Некрашэвіч-Кароткай:

О, апякун спагадны, найшаноўнейшы,
 З грудзей журботных песню выпускаю я,
 Як перад смерцю горліца самотная
 Ці лебедзь – так і я ў суровы гэты час.
 Бо, сапраўды, не салавей адзін ці дрозд
 Спяваць умеюць – крук таксама каркае.
 Вось так, праз доўгі час пасля ліхой вайны

⁴⁵ *Ibid.*, с. 92.

⁴⁶ Якаў Парэцкі, Юлія Прэнская, „Паэма Я. Вісліцкага „Пруская вайна””, с. 162.

⁴⁷ Якаў Парэцкі, Ян Вісліцкі, с. 21.

⁴⁸ *Ibid.*, с. 21.

⁴⁹ Якаў Парэцкі, Юлія Прэнская, *op. cit.*, с. 162.

⁵⁰ Уладзімір Конан, „Мастацкая культура эпохі Рэнсансу”, с. 4.

Паэты, што да лебедзяў падобныя, –
Іх песціць шчыра Польша неаглядная, –
Маўчалі пра бліскучы ратны подзвіг той,
Што я апеў, натхнёны Касталійкаю,
Няхай ад польскіх вешчуноў адрозны я,
Недэталёва, недакладна, мо, пяю, –
А так, як варварскі вяршчун і як сармат.

(с. 179)

Як бачым, у працытаваным перакладзе апазіцыя „аўтар *Прускай вайны* – польскія паэты” не такая адназначная, як у перакладзе Я. Парэцкага, яна выяўляецца не толькі на этнічна-геаграфічным („польскія вешчуны” – „варварскі, сармацкі вяршчун”), але і на эстэтычным узроўні („яны, лебедзі, прамаўчалі – я, воран, апеў”). „Выраз „*Polonis vatibus dispar*” („адрозны ад польскіх паэтаў”) азначае, што аўтар класічнага гераічнага эпаса пад назваю *Пруская вайна* адмяжоўвае сябе ад польскіх паэтаў, складальнікаў прынагодных панегірычных вершаў.”⁵¹

Цікава, што другі аргумент на карысць няпольскага паходжання Яна Вісліцкага таксама абапіраецца на радкі, звязаныя з выяўленнем традыцыйнага топасу аўтарскай сціпласці. Метафарычная насычанасць, адметная паэтычнасць гэтага фрагмента (у сухую кніжную латынь раптам „залятаюць” вобразы разнагалосых птушак) вынікаюць не толькі з пранікнёнага лірычнага самавыяўлення паэта, але і з плённага наследавання антычнай традыцыі. Ж. Некрашэвіч-Кароткая лічыць, што Ян Вісліцкі прыпадабняе вершы польскіх паэтаў да спеву лебедзя, бо лебедзь адрозніваецца непрыемным голасам, і такім чынам сармацкі паэт выказвае пагардлівае стаўленне да тых, хто не здолеў стварыць паэтычны гімн подзвігу пад Грунвальдам⁵². Цяжка пагадзіцца з такой трактоўкай вобразу лебедзя: па-першае, напачатку верша

⁵¹ Жанна Некрашэвіч-Кароткая, *Беларуская лацінамоўная паэзія: ранні Рэнесанс*, с. 90.

⁵² *Ibid.*, с. 90.

паэт сябе таксама параўноўвае з параненым лебедзем; па-другое, з антычных часоў лебедзь з’яўляўся сімвалам класічнай даскана-ласці, эталонам музычна-паэтычнага спеву.

Цыпрыян Базылік, прыдворны паэт і музыкант Радзівілаў, да-сылаючы прускаму герцагу Альбрэхту свой музычны твор, просіць „[...] by obok najśłodsze go śpiewu łabędzia zechciał wysłuchać także wrzasku kruka, bo przecież i gdy łabędź śpiewa, wolno krukowi krakać”⁵³. Той самы Цыпрыян Базылік у паэме *Krotkie wypisanie sprawy przy śmierci i pogrzebie Oświeconej Księżny Paniej Halźbieten z Szydłowca Radziwiłłowej [...]* (*Апісанне смерці і пахавання княгіні Альжбеты Радзівіл, Бярэсце, 1562*) тлумачыў чытачу:

Lecz nie dziw choć słowicy nadobnie śpiewają,
Iż też ubogie wronki jak mogą krakają,
Swym głosem przyrodzonym, a snadź u każdego
Snadnie mię w tym wymierzy żalność serca mego.⁵⁴

Падабенства радкоў Цыпрыяна Базыліка да радкоў Яна Вісліцкага тлумачыцца не тым, што Базылік чытаў *Прускую вайну* і запазычваў адтуль трапныя вобразы, а тым, што абодва паэты пілі з тых самых „крыніц Аянід”, вывучалі класічную рыторыку і арыентаваліся на агульныя антычныя ўзоры. Прыпадабненне ўласнага твора да голасу сціплай, нешляхетнай птушкі – як разнавіднасць топасу аўтарскай сціпласці – выкарыстоўвалася паэтамі са старажытных часоў. Невыпадкава, александрыйскі паэт Дыаскарыдас, змагаючыся з традыцыяй (250 г. да н. э.!), заклікаў: „Idźcie w ogień, czynu herosów. Dla tych, których opuściły Muzy, śpiew skowronków rozbrzmiewa słodziej niż łabędzi śpiew.”⁵⁵

⁵³ Stanisław Kot, „Nieznany poeta polski XVI wieku”, in: *Zeitschrift für Slavische Philologie*, 1956, Bd. 25, h. 1, s. 118.

⁵⁴ *Ibid.*, s. 145.

⁵⁵ Ernst Robert Curtius, *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, Kraków: Universitas, 1997, s. 93.

Іншай разнавіднасцю топасу паэтычнай сціпласці, адзнакай „добрых манер” было нараканне аўтара на: а) маладосць, б) нявопытнасць, в) невуцтва д) прастацтва і г. д. у Вісліцкага знаходзім поўны набор падобных „нараканняў”, на падставе якіх многія даследчыкі спрабуюць рэканструяваць яго рэальную біяграфію). Аўтары не баяліся прынізіць сябе, бо „ішлі слядамі” найвялікшых аўтарытэтаў старажытнасці: выдатны араатар і эрудыт Цыцэрон на пачатку славутага трактата *Прамоўца* выказвае занепакоенасць, што задума пераўзыходзіць яго здольнасці і „баіцца” крытыкі адукаваных чытачоў; бліскучы стыліст Тацыт спрабуе пераканаць публіку, што яго *Агрыкола* напісаны брыдкай, пазбаўленай майстэрства мовай, а Энодыус проста ў роспачы ад убоства свайго розуму⁵⁶. Самы вядомы прыклад топасу паэтычнай сціпласці ў беларускай літаратуры – радкі з *Песні пра зубра* Мікалая Гусоўскага:

Перш, калі можна, то я, чужынец з далёкага краю,
 Слушна прашу аднаго: твор справядліва судзіць. [...]

Зрэшты, чытач, ці бачыў ты пёркі мае для пісання?
 Іх я нашу ў калчане, важка ён збоку вісіць.
 Стуль і паперу бяру, калі я пісаць пачынаю,
 Ты, мусіць, пішаш і лепш. Я лепей валодаю лукам,
 Кожны ў сваім рамястве можа зраўняцца з другім.
 Невукі ж хай не грызуць мае чужынскія вершы,
 Востра адточаны мной стрэлы, якімі пішу;
 Джалы з ядам такім, што нават любому ваяку
 Драпіны досыць – і ён ляжа адразу навек.⁵⁷

Характэрна, што Гусоўскі таксама называе сябе „чужынцам з далёкага краю”, прэзентуе сябе як простага воіна-лучніка, а не вучонага мужа, і невядома ў якой ступені гэта адлюстраванне рэальнай біяграфіі аўтара *Песні пра зубра*, а ў якой – даніна літаратурнай традыцыі.

⁵⁶ *Ibid.*, s. 90.

⁵⁷ Мікола Гусоўскі, „Песьня пра зубра”, пер. Уладзіміра Шатона, Мінск: Выдавецтва Беларускага гуманітарнага ліцэя, 1994, с. 10.

Яшчэ адзін прыклад, які варта прывесці – радкі з ананімнай паэмы *Apologeticus, to jest Obrona konfederacyej* (*Аналагетык*, альбо *Абарона канфедэрацыі*, Вільня, 1582). Невядомы аўтар выдатна спалучае дзве разнавіднасці топасу аўтарскай сціпласці: параўнанне з птушкамі і нараканне на прастацтва:

Wszak nie dziw, iż słowicy nadobnie śpiewają,
Iż teraz ubogie wronki, jak mogą krakają.
Bo jako prostaczek mogł, takiemu tu pisał,
Na com sam okiem patrzył, drugie, co też słyssał.⁵⁸

Хутчэй за ўсё, падобнае спалучэнне некалькіх топасаў аўтарскай сціпласці мы бачым і ў вершы Яна Вісліцкага, адрасаваным Пятру Таміцкаму. Аўтар прыпадабняе свой твор да голаса крука, а сябе называе „варварскім вешчуном”, простым сарматам, і гэта не абавязкова сведчыць пра яго паходжанне з „далёкіх ускраін” дзяржавы Ягелонаў.

Аргумент 3. Важкім доказам беларускага паходжання Яна Вісліцкага лічыцца ягонае добрае веданне геаграфіі і этнаграфіі Усходняй Еўропы. На гэта звярталі ўвагу амаль усе беларускія даследчыкі, а асабліва скрупулёзна прааналізавала геаграфічныя і этнічныя ўяўленні аўтара *Прускай вайны* Ж. Некрашэвіч-Кароткая⁵⁹. Сапраўды, Ян Вісліцкі добра ведаў, якія народы жылі ў Вялікім княстве Літоўскім і былі прадстаўлены ў войску Вітаўта: масагеты (жамойты), ліцвіны, русіны, намады (татары)⁶⁰.

⁵⁸ *Apologeticus, to jest Obrona konfederacyej*, wyd. Edmunda Bursze, Kraków: Wydawnictwo PAU, 1932, s. 7.

⁵⁹ Жанна Некрашэвіч-Кароткая, „Творчасць Яна Вісліцкага і лацінамоўная пісьмовая культура эпохі Рэнесансу на Беларусі”, с. 49–76.

⁶⁰ У розных фрагментах паэмы этнічны склад воінаў Вітаўта вар’іруецца, што дало мне некалі падставу выказаць меркаванне, нібыта „Ян Вісліцкі, як і ягоныя сучаснікі, меў даволі цьмянае ўяўленне пра этнічны склад Вялікага княства Літоўскага” (Сяргей Кавалёў, „Дзяржаўна-палітычная самасвядомасць паэтаў Беларусі эпохі Рэнесансу”, in: *Acta Albaruthenica*, 2003, Nr. 3, с. 3). Пазнаёміўшыся з даследаваннямі Ж. Некрашэвіч-Кароткай і яшчэ раз уважліва перачытаўшы *Прусскую вайну*, я прызнаю памылковасць свайго сцвярджэння. На фоне сваіх сучаснікаў

Адпаведна з тагачаснай традыцыяй паэт называе нашых продкаў то „ліцвінамі”, то „русінамі”, а адзін раз нават „белымі русінамі”. Апісваючы склад насельнікаў Сарматыі, падданных караля Жыгімонта I, Я. Вісліцкі згадвае „траістых русінаў”, маючы на ўвазе жыхароў Чорнай, Белай і Чырвонай Русі. Ж. Нерашэвіч-Кароткая лічыць, што „падобны этнонім наўрад ці мог бы ўжываць этнічны паляк.”⁶¹

Думаю, што з гэтым сцвярджаннем даследчыцы можна паспрацаваць. Дастаткова, каб этнічны паляк добра ведаў геаграфію, альбо пабываў у Вялікім Княстве Літоўскім. Напрыклад, польскі храніст Ян Чарнкоўскі у XIV ст. называў „Белай Руссю” Полаччыну⁶², зрэчас ужываў тэрмін „Белая Русь” у сваёй *Хроніцы [...]* Мацей Стрыйкоўскі⁶³ – паляк па паходжанні, які перасяліўся ў Вялікае Княства Літоўскае. Як вядома, назва „Белая Русь” з’явілася спачатку ў заходнееўрапейскіх крыніцах XIII–XV стст. (напрыклад, у творах этнічных немцаў Пятра Зухэнвірта і Ульрыха Рыхенталя)⁶⁴, ураджэнцы Вялікага Княства Літоўскага сталі ўжываць яе пазней і рабілі гэта даволі рэдка, часцей карыстаючыся традыцыйнымі азначэннямі „Літва” і „Русь”.

Тое ж самае можна сказаць пра згадку ў паэме *Пруская вайна* славутай „цвярдзіні пад Клецкам” – абарончых умацаванняў татарскіх атрадаў, разбітых у 1506 г. войскам Міхаіла Глінскага.

Ян Вісліцкі арыентаваўся ў этнанімі Вялікага княства Літоўскага даволі добра. Думаю, што варыятыўнасць ва ўжыванні этнонімаў у *Прусай вайны* звязана з паэтычнай прыродай гэтага твора: аўтар выбіраў, якая назва лепш клалася ў вершаваны радок („русы”, „русіны”, „белія русіны”), якое „племя” лепш „упісвалася” у аповяд пра той ці іншы эпізод бітвы („ваяўнічыя масагеты”, „дзікія намады” ці „адважныя русы”).

⁶¹ Жанна Некрашэвіч-Кароткая, „Творчасць Яна Вісліцкага і лацінамоўная пісьмовая культура эпохі Рэнесансу на Беларусі”, с. 20–21.

⁶² Генадзь Сагановіч, *Нарыс гісторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII стагоддзя*, Мінск: Энцыклапедыкс, 2001, с. 9.

⁶³ Николай Улащик, *Введение в изучение белорусского летописания*, Москва: Наука, 1985, с. 85.

⁶⁴ Генадзь Сагановіч, *Нарыс гісторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII стагоддзя*, с. 9–10.

На падставе гэтай сціплай згадкі, Я. Парэцкі робіць наступную выснову: „Значыць, Вісліцкі альбо прыблізна дваццацігадовым хлопцам прымаў непасрэдны ўдзел у бітве пад Клецкам у складзе войск беларускіх князёў Кішкі і Глінскага, альбо як жыхар той мясцовасці аглядаў поле бою.”⁶⁵ Аднак, у *Прускай вайне* згадваюцца і іншыя бітвы пачатку XVI ст. (Смаленская, Аршанская), нават згадваюцца „смаленскія муры”, узятыя маскоўскімі войскамі ў 1514 г.⁶⁶ Але гэта не значыць, што Ян Вісліцкі ўдзельнічаў у гэтых бітвах, альбо асабіста аглядаў смаленскую крэпасць. Што датычыцца бітвы з татарамі пад Клецкам у 1506 г., то яна вельмі падрабязна і маляўніча апісана, напрыклад, Мацеем Стрыкоўскім⁶⁷, які нарадзіўся праз сорак гадоў пасля бітвы далёка ад Беларусі.

Аргумент 4. Доказам няпольскага паходжання Яна Вісліцкага могуць служыць запісы ў рэктарскіх актах Кракаўскага універсітэту, дзе нацыянальная прыналежнасць бакалаўра Яна Вісліцкага (1506) і магістра Ян Вісліцкага (1510) вызначана як „русін” („рутенус”)⁶⁸. Канечне, „русінам” мог быць як беларус, так і ўкраінец, але, ва ўсякім разе, не ўраджэнец Малапольшчы (малаверагодна, каб у польскім гарадку Вісліца пражывала калонія „русінаў”).

Праўда, у рэктарскіх актах фігуруюць яшчэ два бакалаўры Яны Вісліцкія (1476, 1505) і адзін магістр (1531)⁶⁹, запісаныя як „палякі” і прынамсі адзін з іх (той, які атрымаў ступень у 1505) мог быць аўтарам *Прускай вайны*.

⁶⁵ Якаў Парэцкі, *Ян Вісліцкі*, с. 7.

⁶⁶ Ян Вісліцкі, *Пруская вайна* = Joannis Visliciensis, *Bellum Prutenum*, с. 169.

⁶⁷ Maciej Strykowski, *O początkach, wywodach, dzielnościach, sprawach rycerskich i domowych sławnego narodu litewskiego, żemojdzkiego i ruskiego, przedtym nigdy od żadnego ani kuszone, ani opisane, z natchnienia Bożego a uprzejmie pilnego doświadczenia*, oprac. Joanna Radziszewska, Warszawa: PIW, 1978, s. 591–597.

⁶⁸ Виктор Дорошкевич, *op. cit.*, с. 94.

⁶⁹ *Ibid.*, с. 93.

Аргумент 5. Доказам беларускага паходжання Яна Вісліцкага часта называюць беларускі патрыятызм⁷⁰ і нават беларускую ментальнасць паэта⁷¹, выяўленыя нібыта ў ягоных творах. Падобны доказ – асабліва пераказанаўчы і суб’ектыўны⁷².

Па-першае, ніякага беларускага, беларуска-літоўскага, „ліцвінскага” патрыятызму ў *Прускай вайне* і вершах Яна Вісліцкага, на нашу думку, не назіраецца. Каб пераканацца ў гэтым, дастаткова параўнаць творы Я. Вісліцкага з творамі паэтаў Беларусі і Літвы другой паловы XVI ст.: Ф. Градоўскага, А. Рымшы, Я. Радвана, Я. Казаковіча, Г. Пельгрымоўскага. Калі б Ян Вісліцкі быў патрыётам-ліцвінам, ён хаця б згадаў у одзе пра Аршанскую бітву гетмана Канстанціна Астрожскага, а не прыпісаў аўтаматычна заслугу перамагі над маскоўскімі войскамі каралю Жыгімонту I, які нават не ўдзельнічаў у гэтай бітве. Наадварот, у некаторых вершах Я. Вісліцкага назіраюцца выразныя праявы польскага патрыятызму (напрыклад, у *Одзе да чытача*), увогуле ж патрыятызм Вісліцкага найбольш слушна ахарактарызаваць як федэратыўны, дынастычны ці нават імперскі⁷³. А як вядома, імперскасць абсалютна не характэрна для ментальнасці беларусаў.

Па-другое, не кожны патрыёт Вялікага Княства Літоўскага нарадзіўся ў гэтай краіне. Згадаем прыклад Мацея Стрыйкоўскага – паляка, які імкнуўся стаць „Гамерам Літвы” і прысвяціў новай Айчыне цэлы шэраг твораў (у тым ліку ўзнёслы верш на герб „Пагоня”), альбо Аўгуста Ратундуса – таксама паляка, які

⁷⁰ Жанна Некрашэвіч-Кароткая, „Творчасць Яна Вісліцкага і лацінамоўная пісьмовая культура эпохі Рэнесансу на Беларусі”, с. 57–70.

⁷¹ Алег Лойка, *Ян Вісліцкі*, с. 5.

⁷² Памятаецца, некалі нашыя мастацтвазнаўцы „знаходзілі” нацыянальны каларыт і адметнасць у гравюрах не толькі з пражскіх, але і з віленскіх старадрукаў Ф. Скарыны. Пазней аказалася, што для віленскіх друкаў беларускі гуманіст проста запазычваў гравюры з тагачасных нямецкіх выданняў.

⁷³ Уладзімір Кароткі, „Пісаў пра мінуўшчыну, думаў пра будучыню [...]”, с. 89–93.

ў *Rozmowie Polaka z Litwinem* (*Размова Паляка з Літвінам*, Бярэсце, 1564–1565) бараніў дзяржаўную годнасць Княства ад нападак украінца па-паходжанні Станіслава Ажахоўскага.

Такім чынам, уважліва разгледзіўшы ўсе аргументы на карысць беларускага паходжання Я. Вісліцкага, даводзіцца канстатаваць, што ўсе яны – даволі хісткія і пераканаўчыя, і няма пакуль важкіх падстаў, каб безапеляцыйна залічваць яго творчасць да шматмоўнай паэзіі Вялікага Княства Літоўскага.

Але як слушна адзначыў некалі В. Дарашкевіч, „колькі б даследчыкі не спрачаліся пра нацыянальнае паходжанне Яна Вісліцкага, нельга недаацэньваць гісторыка-культурнае значэнне яго твораў у гісторыі ўсходнеўрапейскіх культур”⁷⁴. Героіка-эпічная паэма *Пруская вайна* прысвечана важным падзеям у гісторыі не толькі польскага, але таксама літоўскага, беларускага, украінскага народаў і заслугоўвае да сябе асаблівай увагі і пашаны з боку даследчыкаў шматмоўнага пісьменства Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу.

Ўтеікта: 2011-02-25
Priimta: 2011-03-16

⁷⁴ Віктор Дорошкевич, *op. cit.*, с. 129.

Siarbei Kavaliou

FIGHT FOR *THE PRUSSIAN WAR*: TWO VARIANTS
OF JAN VISLICKI'S ORIGIN

Summary

The poem *Bellum Prutenum* (*The Prussian War*) written in Latin by Jan Vislicki was published in Krakow in 1516. Since the 1960s, the Belarusian researchers have paid more and more attention to *The Prussian War*, considering the poem a work of the multilingual Belarusian literature. There is no exact data on Jan Vislicki's birthplace. The Polish scholars think that the author of *The Prussian War* was born in Poland, in *Wislitsa* village on the river Nida (inflow of the Vistula). The Belarusian researchers believe that Vislicki's birthplace is between Kletsk and Pinsk where the river *Wislitsa* runs into Lake Pahost.

The article analyzes in detail all available arguments in favour of Jan Vislicki's Belarusian origin. The author comes to the conclusion that they are not convincing enough to consider the author of *The Prussian War* a native of Belarus, but at the same time he notes that Vislicki's epic poem is devoted to the important events in the history of not only Polish, but also Lithuanian, Belarusian and Ukrainian peoples and, consequently, deserves the greatest attention of all researchers of the cultural heritage of the Grand Duchy of Lithuania.